

Arkivpedagogiskt forum

Östersund 6 februari 2018

Eva hälsade alla välkomna till Östersund.

Lite stök med tågen och flygen, men i stort sett alla på plats.

Staare 2018, Ewa Ljungdahl, Gaaltije och Föreningsarkivet (FAJ)

Ewa jobbar med Samiska röster för FAJ just nu, och även på sydsamiska kulturcentret Gaaltije i Östersund. Staare är sydsamiska för Östersund, och betyder Staden. Före 1786 när staden grundades var platsen renbetesland. Ända in på 1960-talet kunde man se renhjordarna som flyttade mellan sommar och vinterbetesmarkerna. Östersund har även varit en mötesplats, för marknad och handel. Innan staden grundades låg allt detta på Frösön. Många deltog på marknaderna för att avyttra sitt hantverk och få reda pengar.

Denna vecka är det ”Staare 2018”, ett 100 årsjubileum för att fira 1918 och det första samiska landsmötet som arrangerades av Vilhelmina och Åsele sameföreningar. Mötet förlades till Östersund då det var bättre kommunikationer hit, och det var viktigt att även de norska samerna skulle kunna komma. Mötet då ägde rum i Missionshuset, i anslutning till Nytorget. Det var den största möteslokalen i staden. Diskussionerna handlade om bostäder, renbeten och skolan. Det allra första mötet som ägde rum öht ägde rum i Troante (Trondheim) 6 februari 1917. Det datumet är idag samisk nationaldag/Samefolkets dag. Då var det en rejäl manifestation, och första gången så många samer träffades. En av initiativtagarna var Elsa Laula från Tärnaby.

Den här veckan är det jättemycket som pågår i Östersund, programmet finns digitalt att titta på. Det är en blandning av underhållning och allvar. Teater, musik och mat, blandas med diskussioner om psykisk ohälsa och samiska arkiv.

Invigning ikväll kl. 17 på Rådhustrappan.

Utställningar som möjlig väg att nå besökare, Jeanette Wahl - Jamtli

Diskussionerna kring ämnet startade redan i Göteborg i höstas.

Lämpliga sidor att botanisera vidare på:

Forum för utställare – egen hemsida som även delar ut priser till Årets utställare.

Utställnings forum – artiklar kring hur man kan tänka kring ljus, texter och metoder.

Riksutställningar var också duktiga på att ge ut små skrifter kring olika teman. De finns ju inte längre, men deras skrifter går att hitta.

Några olika utställningar som Jamtli själva producerat presenterades: ”Allt om paradiset”, ”I tavlornas värld”, ”Skapa din egen historia” m.fl.

Ofta i samarbete med andra: Konstnärer, hantverkare, konstskolor, utbildningar, föreningar osv. Lockar folk till utställningen, för de som varit med och producerat lockar med sig sin bekantskapskrets. Nya målgrupper!

Skapa tillsammans och avsluta med mat/picnic, Konstyoga – yoga i utställningen.

Konstnärssamtal, bjuda in och vara nyfiken

Utställningen i sig, men det är ”torktummlaren” (programutbudet) runt som ger det stora tillbaka

Vad är en utställning?

Rumslig gestaltning - utställningspedagogik
Visuell design
Konstnärligt medium
Iscensättning av en ide
Multimediauttryck
Ljud, ljus, doft, syn, osv.
Pedagogisk metod

En utställning ska vara: Upplevelse, känsla, berättelse, intresseväckande, interaktion

Och inte: en bok, katalog, uppslagsverk, företagspresentation, informationsmedium

Framförallt är det: Känsla, Uppleva och Känna något

Utgå från Journalistens ABC

Vad? Var? När? Vem? Hur? Varför?

Ha alltid med er dessa ord när ni tänker kring er utställning...

Temat

Vad – ska det handla om? En nyhet? En upptäckt? En historia? Flera historier?

Syfte

Varför – ska vi göra denna? Väcka intresse? Locka besökare? Skapa engagemang? Går inte att låta bli?

Målgrupp

Ska vi tänka nya besökare? Gamla besökare? – välj helst alla! Om det är så, då är det Oscar och Alice 10 år (Jamtlis huvudbesökare) – upplägget för dem funkar på alla!
Funkar sällan med "ungdomar" som målgrupp – snarare intresset som styr.

Plats?

Var – ska vi ha utställningen?

Ute eller inne?

Stort som en fotbollsplan, litet som en skokartong?

Form?

Hur ska det gestaltas?

Montrar? Idéutställning? Konstutställning? Upplevelsebaserat? Interaktiv?

Less is more!

Wasaskeppet... ett föremål som kan berätta hur mycket som helst om sin tid...

More is more!

Många föremål och många färger och många intryck...

Tips för mindre utrymmen:

Rumslighet? – hur kan man röra sig i rummet? Allmän mötesplats? Egen läsvrå?

Fjäril eller myra? – är besökaren ngn som fladdrar runt lite hur som helst, eller en person som följer en fast rutt och läser allt i kronologisk ordning...

Bordsutställning: Skärmar att placera på bord, former istället för platta ytor. Tittskåp, hyllor, fack, staffli, pelare, trappsteg – gör det intressantare. Addera några föremål för intryck.

Föremål: är det något äkta, unikt, exklusivt – förstärk det med ljussättning!
Eller gör en kopia – taktilt, känna, uppleva!
Förklara ett vackert (oläsligt) dokument... med alternativ text, eller inläst i lurar

Skapa miljöer, kontraster i stort eller smått. Bakom lilla montern kan man ha en stor vepa med miljöbild/för att skapa kontrast...

Texter, som ska informera – snabbfakta

Inga boksidor
Var konkret
Förenkla
Korta rader
Inga avstavningar
Undvik fackuttryck
Undvik ”ofta” och ”de flesta”

Erbjud fördjupning: faktablad, datastation, bok, katalog, film....

Texter, som ska berätta – miniromanen

Använd känslouttryck
Var inte rädd att vara personlig
Associera till universella minnen – ”En solig och varm sommardag...”
Erbjud sittplats
Inläsning, lyssna i lurar som alternativ

Placering av text och bild

Läsbarhet: rubrik, ingress och bildtext
Blicken i centrum – ögonhöjd (90 cm)
Ljussättning – allmänbelysning, eller behövs punktbelysning
Gruppera små bilder
Gå upp i format – kontrastera bild och text

Teknik

Lyssnarstationer, pekskärmar, audioguider, appar...
Mycket som måste underhållas...

När ska den vara klar?	Skapa en tidplan
Vad får det kosta?	Gör en budget
Hur länge ska den visas?	Tänk hållbarhet
Tillgänglighet?	Finns speciella behov?
Hur når vi ut?	Marknadsföring

Praktisk övning

1. Tänk på ett föremål som du har i din samling
2. Beskriv det för en kollega
3. Be kollegan berätta tillbaka...

4. Beskriv sen själv föremålet igen med endast tre ord, men inte med orden unikt, intressant eller spännande.

Vilken information blir kvar!? Vad ska man lyfta fram?

Blindlykta. Användbar för tjuvar!

Hårfläta

Dokument ur Tänkebok Stockholm – Bodeln här i staden

Idéer som kom upp

Archivist in residence...

Konstörkort – kan man tänka Arkivörkort? Vad skulle det innehålla.

Batch som bevis. Konstörkortet hade: "Art makes you smart!"

Från utställningsyta till interaktiv mötesplats

AnnaMaria Tiberg Knutas, Stockholms stadsarkiv, Annika Jägerholm, Stockholms stadsmuseum

Från att ha jobbat med utställningar till att göra något annat...

Att skapa en interaktiv mötesplats för besökarna under 2017.

Studiebesök i London – "Welcome collection" – ABM med gemensamt reading room. Helt analogt, och interaktivt (skicka vykort, ge varandra lästips, skriva ner sina minnen/drömmar).

Stadsarkivet saknade sitta- och-hänga-platser. Invigdes 13 oktober 2017

Här finns bl a: post-it-lappar som besökarna kan sätta upp med dikter, teckningar, hälsningar osv.

Bokmärken som besökarna kan skriva små tips på och lägga in i befintliga böcker.

Faksimiler – kartor och ritningar, ge en bild av de många olika typer av arkiv som finns.

Fotografier från museets samlingar, och hur materialen kan komplettera varandra.

Spel, både gamla och nya.

Ett digitalt quiz med Stockholmsfrågor. Och det går att titta på film, lyssna på musik.

Små tittskåp finns i bokhyllorna, som kan liknas vid utställning.

Böckerna som finns här är specialinköpta för loungen. De är märkta utifrån färger (teman) för att bli lätt att hitta och ställa tillbaka. Tidningar och böcker inköpta utifrån att de ska vara lustfyllt. Både skönlitterärt, vackra botaniska böcker, men också fakta om Stockholm.

Nytt önskemål om Open plattform, programverksamhet där besökarna själva kan berätta. Ett mindre föredrag för ca 15-20 personer. Bokningsbar yta för besökarna.

Besöksantalet under 2017- 50 000 st. De flesta besökare tycker att detta är betydligt bättre än vad utställningarna var.

Även om Stadsmuseet nu öppnar 1 november så kommer samarbetet att fortsätta.

Stockholmslotsar är utbildade, en certifiering i bemötande och materialkunskap (arkiv och museum). Stadsarkivet kommer att öppna en filial på Liljeholmen, och även där kommer denna typ av lounge finnas med.

Egentligen är Liljeholmen en stor depå med besöksanläggning utifrån bebyggelse/plats: kartor, vägar, vatten osv. Kvar på Kungsklippan blir personforskning.

Diskussion

Lund: Att marknadsföra utställningen är inte något vi gör, utan är mer till för dem som redan är på plats.

Stockholm: Stora produktioner kräver mycket jobb, har man dessutom en stor yta blir det mycket resurser som läggs ner. Och det var för lite man fick tillbaka för att

På Carolina har man visningar och bokade grupper i sina utställningar – främsta sevärdheter (silverbibeln mm). Diskussioner kring teknik eller inte. Ofta strul och mycket hantering kring teknikstrul.

Avvägning mellan att få visa, uppmuntra till användande information – så att det inte blir tråkigt eller för mycket information.

Gävleborg: Skärmutställning utifrån finska krigsbarn (ABM) turnerat på bibliotek, även Camilla har rest runt och pratat. Biblioteket har i samband med den plockat fram litteratur på ämnet. Möta besökare som man inte möter på arkivet, men de har kommit sedan för att få reda på mer.

Uppsala: Uppsala på 50-talet – rivningseran. Roll-Ups, som turnerat på bibliotek, även träffpunkter och äldreboenden. Turnerat i 5 år. Personal finns på plats och sätter upp den, föredrag kopplat till. Dialog med lyssnarna.

Museer och arkiv har olika uppdrag. Utgå från vårt uppdrag och vilket syfte som ska ligga till grund för utställningar exempelvis. Måste man lära sig något av en utställning? Eller kan det vara nog att uppleva något. Risk att vi skrämmer bort folk för att vi kräver att besökarna alltid ska lära sig något. Arkiven bör tagga ned. Arkivets läge har stor betydelse för målet med utställningen, möjlighet för drop in eller inte gör skillnad. Vi borde ta fram statistik över våra digitala och analoga besökare.

Norden runt

SLS Finland

Jobbar mycket med digitala lösningar. Fördjupade läromedel som komplement till det skolan jobbar med.

Det har gjorts ett nytryck av boken 1918, som nu delats ut till alla sjundeklassare i Finland. Mer material finns digitalt 1918.sls

Modersmålsundervisning och historieundervisning kopplat till Topelius 200 år. SLS har bara levererat material och andra har bearbetat det hela. Inte optimalt.

Ska SLS egentligen producera läromedel själva? Eller ska vi bara leverera material? Ganska handikappande att bara leverera. Möjligheter att nu efter många år faktiskt få jobba arkivpedagogiskt, men inte så stora möjligheter att kunna påverka utfallet i detta, utan besked kommer. Det ses inte som arkivets uppgift att själva vara producent.

Liten utställning i entrén för att göra den trevligare. Webben är ansiktet utåt, många besökare här.

Institutet för Språk och Folkminnen har liknande diskussioner, angående producent eller inte.

Statsarkivet Stockholm: många grupper just nu: Visningserbjudande för mellanstadiet, Magasinresan – utifrån, vad är arkiv? Vad kan man hitta? Besök i magasinerna, möte olika barn ur arkiven och deras berättelser. Jobba lite med kopierat material, 60 min.
Inga SFI-grupper kommer, tyvärr, även om de ofta gör olika studiebesök. Samma i Uppsala att just SFI-grupper inte kommer. Ledningen vill se nya målgrupper, varav nyanlända borde vara en.

Institutet för Språk och Folkminnen: har ett digitalt läromedel för modersmållärare bland annat. Inte lanserat ännu, men på gång. I Göteborg har det kommit en del SFI-lärare med sina grupper.

Folkminnesmaterial på nätet i barn - och ungdomsgrupp. Mycket som fastnar på IT-avdelningen. Nu ska hemsidan också ses över, vilket också kommer att påverka möjligheterna att utveckla och vidareutveckla just det.

Webbställningar kring Amerikasvenskar mm, med ljud så att man kan lyssna på dialekterna. Nationellt ansvar varför digitala material är lösningen för att nå ut.

Prioriterade områden: Barn och unga, och rikta till lägre åldrar, minoriteter, nyanlända.

Stadsmuseet i Stockholm: Faktarummet – dvs. läsesalen för museets samlingar (arkiv, bibliotek och föremål, fotografier och film). Sedan 10 år tillbaka finns mycket skannat/tillgängligt digitalt. Stommen i faktarummet är det historiska Stockholm. Varje vecka finns en byggnadsantikvarie på plats, för att ge folk handgripliga råd i deras renoveringsarbeten. Faktarummet har också många olika funktioner för kommunen. Eftersom museet varit stängt nu i tre år så har Faktarummet inhysts på Stadsarkivet.

När nu Faktarummet ska nyöppnas på Stadsmuseet är frågan vad det ska vara "Salongen" med lättillgängligt med häng, eller ska det vara mer "Faktarum" med fördjupning och seriösa frågor som kräver sina svar. Namnet "Faktarum" har fått efterföljare, och som står för något specifikt idag. Många diskussioner i frågan. Politikerna nu vill en sak, men det är valår...
"En fördjupad känsla för Stockholm", det vill vi jobba för.

Lund: Petra + 8 st. till utgör en ÖKA-grupp (Öka kännedom om arkiven). De som är intresserade får vara med.

Arkivcentrum Syd har flera olika arkiv, men bara Skånes Arkivförbund som har pedagog anställd. De har uppdrag att ta emot grupper från skolan.

För gymnasiet finns ett studiepaket, där flera besök som ingår. Vi visar magasinet. Samarbeta Lunds universitet, med historiker och etnologstudenter. Då ingår arkivintroduktioner och uppsatsskrivningar.

Onsdagscaféer (föredrag) är välbesökta.

Släktforskargrupper med öppna lördagar.

Utställningsidéer med många möjligheter till samarbeten.

"Möt källorna" – projektet för Riksarkivet. Lärplattform som ligger på Riksarkivets hemsida. Just nu "bara" fem personöden, bygga ut med teman och enklare upplägg för en lektion.

En idé om en digital "informationskiosk" – vilka finns i huset? Vad är du intresserad av? ...

Tips emottages tacksamt.

Östersunds kommun: Allt kan bli bättre, för vi har ingenting i dagsläget. 2, 5 tjänster, 3 personer.

Bra inspiration från Jeanette – just att man inte behöver ha så stor plats för ex. en utställning. Tålmodiga besökare: vi har tidsbokning, små utrymmen inte så besökaryvänligt.

Eftersom kommunen ska få nya lokaler, så ska arkivet flytta tillgälligt till depån. Lite bättre möjligheter att ta emot.

Haft berättarkvällar med föredrag av besökare som använt kommunalt material. På initiativ av forskarna själva. Lyckat!

Sällan tid att själva grota ner oss i materialet, så det är av forskarna som vi lär oss om vårt material.

Gävleborg: Sex personer, en pedagog. Ca 60 grupper ifjol.

I år fyller arkivet 40 år, vilket firas den 8 mars. Fira både 40 år samt releaseparty med kvinnoporträtt ur Kvinnohistoriskt lexikon, samt även föredrag om Kata Dahlström.

Blogginlägg varje vecka. - Jag hittar ett intressant dokument och skriver något kort om det och lägger ut också på vissa hembygdsföreningars sidor mfl. Sedan kommer diskussionerna igång och funderingar, fakta och fotografier läggs till berättelsen.

Gävleborgs museum har varit stängt men öppnat igen. Samarbete mellan arkiv och museum.

Nu finns ett erbjudande till skolor som är bokningsbart där det ingår besök på bägge ställen.

Representant i regionens kulturgrupp. Diskussioner kring att arkiv finns, och vad vi gör på arkivet. Fortfarande går mycket jobb åt att förklara att man finns!

Universitetsbiblioteket, Uppsala: Ingen utställning i dagsläget. Ingen bra lokal att ta emot grupper i. Mycket tid läggs på webben, på Kulturarvsavdelningens hemsida skapas länkar tematiskt. 400-bloggen, 1 föremål per inlägg, miniutställning kan man säga. 400 föremål innan 2021 då man firar 400 år

Digitalt labb utifrån kulturarvssamlingarna.

Många stammisar (lärare) slutade komma, av ngn anledning. Omorganisation som kanske inte blev så bra. Lite svajjigt!

Positivt är dock att det kommer en ny kollega som kommer att ansvara för det pedagogiska delen på Kulturarvsavdelningen. Förhoppningsvis kan denne komma med på nästa möte.

Målgruppen är studenter och forskare. Eftersom kursplaner och litteraturlistor ändras för varje år, gör att uppläggen hela tiden måste nyanpassas.

Uppsala stadsarkiv: Samarbete kring Fyriskällan, programverksamhet och klassiskt Faktarum (lokalsamlingar, kartor, ritningar och arkivmaterial). Fördubblat besöksantalet sedan detta kom igång. Klassiskt bibliotek, svårt att hitta i. Försöker tematisera bland böckerna istället – för att underlätta.

Uppsala musikarkiv, en grupp entusiaster utifrån studiecirkel och stor FB grupp. 70-80-tal, med spellistor, var banden höll till, spelställen. Insamling av demos, skivor, affischer osv.

Finns digitaliserat idag, men inte tillgängligt på något sätt. Från april kommer det att finnas en musikhörna med databas och successivt läggs musiken in. Ny målgrupp, roliga inslag i programverksamheten.

Kulturnatten är det öppet med ca 1400 besökare. Konserter, föredrag läsesalen osv.

Programverksamhet: visningar och föredrag (tisdagar kl. 18), blandat innehåll. En del externa utställare. Roligaste var en datorförening som ställde ut en massa gamla datorer och maskiner som besökarna fick testa.

Workshops för skolan: Niklas och Per (Folkrörelsearkivet) 2 VKr för högstadiet och rumslig uppfattning, kartor för förskolan.

Föredrag tillsammans med biblioteket. "Boken kommer", idéer kring om det kanske kan utökas med någon typ av Arkivcafé.

Östersund: jobbar med tillgänglighetsprojekt (Föreningsarkivet), för att hitta bättre metoder för särskolan. Redaktörer för Möt källorna som löper på (Riksarkivets lärplattform). Kommer att starta upp samarbete kring ny bok med Museet och regional biblioteksverksamheten. Boken är "Uppdraget" och utspelar sig i Värmland under 2 Vkr. Läsförståelse med fördjupning av innehållet genom besök på Jamtli och Arkivet (vi har jobbat så med boken Vargbröder tidigare). Vi kommer även att jobba med en större utställning som vi med anledning av 400-årsfirandet ska ha på Stadsmuseet under hösten.

Övrigt

Riksantikvarieämbetet har fått i uppdrag att göra en utredning hur museer kan vara resurs från skolan. NCK har i sin tur fått uppdraget att göra en kartläggning av dagsläget. Maria Press är utsedd att vara representant för Riksarkivet i detta arbete.

Lägg gärna in er som en institution som jobbar med arkivpedagogik på arkivpedagogen.se, Om vi kan skrapa ihop texter kring arkivpedagogik, som kanske inte publicerats på ett tillgängligt sätt. Kan vi väl även lägga ut dessa?!

Glöm inte bort att vår programbank! Skriv ned kort om de program som vi erbjuder och lägg upp på arkivpedagogen.se

Många som jobbar med digitala lösningar, ett möjligt tema för höstens möte?!

Möte i Stockholm på stadsarkivet i höst. Datum ej bestämt. En heldag, v. 40 – 41?

26 oktober anordnar Carolina Rediviva och KvinnSam en konferens om personarkiv och genusforskning på KvinnSam i Göteborg. Inbjudan kommer via mejllistan.

Facebookgruppen funkar så där. Hur ska vi göra med den? Diskutera gärna!